

je vedno po slovenski razlagal Metelko nauk o staroslovenščini, kjer je svobodno govoril brez une Slovincem nenaravne postave!

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Levičnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje načelo:

Kar tepega vidiš, hvalevrednega slišiš, koristnega skušiš, zapisi! — Po tej poti otmeš marsikaj posebljivosti, in postavljaj hkrati sam sebi stalni spominček po prislovcu latinskem: „*Litera scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana čerka ostane“.

Preden govorim o razgledu z graškega grada, naj prav na kratko povem, kaj neposredno krog sebe, t. j. na homu samem vse videti morejo. Na naj višjem mestu njegovem, stala je njega dni močna terdnjava. Sama gola pečina bila ji je podlaga. Napoleon I. je l. 1809. terdnjavo hudo stiskal, in ko se mu je poslednjič vdala, dal jo je razrušiti. Celo 300 sežnjev globokemu vodnjaku ni bilo prizanešeno, ampak zasut je bil baje s topovi in z drugimi raznovrstnimi stvarmi. Pozneje je bil vodnjak vendar zopet strébljen in za rabo vravnán. L. 1848. so en del terdnjave zopet pozidali; sedaj pa služi njeno mesto le ognjavarju za opazevanje. — Nekoliko proč od imenovane straže stoji nizki okroglasti stolp, v katerem se nahaja 160 centev težki zvon. Pravijo mu „Liesel“ (po našem „Lizika“). Vlit je bil mende l. 1587. iz turških topov, pripovedujejo pa, da je bilo primeseno zraven tudi 50 centov srebra, na kar bi vendar ne prisegel, ker nisim bil pri vlišanju nazoč. Je pa zvon še zeló nov videti, kar nekoliko svedoči, da zastoji res iz žlahtne róbe. Zvonijo vsaki dan po trikrat s tem zvonom, zjutraj ob 7, zatim o poldan, in zopet zvečer ob 7. uri. Vselej natančno odmenjeno po sto in enkrat udari. — Nekoliko nižje stoji zopet drugi, tako imenovani úrini stolp, ki je nekako čudno-starinske podobe. Med drugim se nahaja v tem stolpu zvon, ki se takrat žalostno glasí, kedar peljaje kakega nesrečnega obsojenca na morišče. Smertno sodbo oznanjeval je on že tudi našemu žalno-znanemu rojaku Andr. Baumkircher-ju, ki je bil o časih Erazma Lueger-ja Predjamskega (v 15. stoletju) v Gradecu ob glavo djan, in od tadaj ga menda imenujejo „Baumkircherglocke“.

Toliko o grajskem homu samem; ako pa pogledamo raz njega, bodi si na bližavo, ali v daljavo, vidimo toliko zanimivega, sprelepega, velikanskega, da bi mogel predolgo sedeti, ako bi hotel vse to vsaj po večjem popisati. Oziraje se v neposredno bližavo, je tik grajskega podnožja razgernjeno proti izhodu, jugu in zapadu staro mesto Gradec, ki je bilo

njega dni močno zavarovano z zidovi, obkopi in od valov dereče Mure. Kar pa je novejšega Gradeca, je bolj enak vencu, ki je zastoječ iz poletnih vil, nastavljenih po zalih vertih, kakor pa mestni skupini. (V vzajemi s posebno zdravim zrakom je menda ravno velika prostornost med poslopji taisti skrivni „nékaj“, ki Gradec vverstuje med naj bolj zdrave kraje in prebivališča v vsem našem cesarstvu, in kar menda vzrokuje, da se taki, katerim je gospod Bog dal „dovolj grošev, in ki večer življenja želijo preživeti v prejetnem pokoji, radi ondi naselijo; od tod tudi šaljivo-odlično novo imé „Penzionopolis“).

Ako se pa ozremo z grada čez meje starega mesta na bližnjo in daljno okolico, vidimo proti jugu obširna predmestja „Jakomini“ in „Münzgraben“, naprej doli pa sprelepo obširno ravnino, obstriženo ob sredi od ponosne Mure. Hribovje okoli Vildona nam omejuje daljni vid proti spodnjem Štajarskem. — Izhodna stran nam unkraj velikega „Glacis-a“ kaže predmestja „Št. Leonhard“ in „Gejdorf“, katerih razne ulice se enako zvezdnim žarkom razprostirajo od „velikega Glacis-a“ na razne strani. Med njimi se zlasti odlikuje „Elizabetina cesta“, imenovana tako po imenu sedanje svetle cesarice. V daljavi kipí zmed zelenih gričev kaj ljubeznjivo dvestolpna cerkev Marije Tolažnice (Maria Trost). — Proti zapadu vidimo unkraj Mure, čez katero peljeta med drugim dva železno-verižna mostova, razne oddelke predmestja murskega (Murvorstadt), imenovane n. pr. „Mariahilf“, „Lend“, „Gries“, „Karlau“ itd. Zala Anina cesta pelje naše oko proti kolodvoru in dalje naprej v sprelepo okolico. Zlasti se odlikuje proti tej strani tudi grad Eggenberg, do katerega pelje koščati drevored. — Severna stran kaže najpred predmestje „Graben“; na levo tje unkraj Mure kalavarski hom s cerkvico; še bolj k levi pa našemu bledskemu gradu enako sterma pečino z razvalino enacega imena, pod katero se odpira vhod v gorati zgornji Štajar, in kodar je peljala stara dunajska cesta, ter gre ondi sedaj tudi železnica. 4425' visoki „Schökl“, ki je Gradčanom vremenski prerok, zapira nam daljni razgled na tej strani; sim bližje od njega proti predmestju „Graben“ pa nam je mični „Rosenberg“. Na višinah njegovih more biti življenje kaj prijetno; zakaj nasajenega ga vidimo čez in čez z lepimi zidarijami enako belim cvetkam med prijetno zelenjavo. Toliko po večjem o razgledu z grada.

Kdor bi se hotel ozreti še kaj po mestu, ima, se vé, še dokaj gledanja. Stolna cerkev v zidanji ni ravno posebno lepa; zlasti slabo se ji podája mali nevidni stolpič. Naj večji kinč so ji v presvetišču krasna okna iz barvane steklenine; tudi orgelna omara je originalna po njeni sestavi. Enake še nisim videl. — Koj zadaj za stolno cerkevjo stoji okroglasto poslopje, imenovano „Mausoleum“, v katerem počivajo telesni ostanki cesarja Ferdinanda II. (umerl l. 1636). Tudi blagi nadvojvoda Joan je začasno tam počival, dokler niso prepeljali njegovih ko-

ščic na Tirolsko k večnemu počitku. „Mausoleum“ je odpert baje na leto le enkrat, v veliki petek, ker se ondi nek postavlja božji grob. V bližavi stolne cerkve je dalje tudi terg cesarja Franca I., ki je nakitnjen s krasnim monumentom, postavljenim l. 1841. od hvaležne štajarske dežele temu blagemu vladarju na slavo in čast. — Ako hoče kdo videti kaj posebno starinskega, naj gre gledat cerkev „Maria am Leech“, zanimiva je zaradi njene visoke starosti, akoravno je nekako odročna. — Znamenita je še dalje sprelepa cerkev Marije pomočnice (Maria Hilf) blizu Mure, enako tudi nova lazariška cerkev. Ako se pa nobena teh ne ogleda, vsaj ena naj se ne zgreši, in ta je nova dvastolpna cerkev usmiljenih sestrá. Ni sicer javna, a radi jo pokažejo vsakemu, kdor poterka na samostanska vrata. Skozi vežo samostanskega poslopja se pride najpred v sprelepi, nad vse pričakovanje mični vertec (— prava slika raja v malem —), in od tam v omenjeno svetišče. Popisoval te triladijne, v bizantinskem zlogu pozidane cerkve na drobno ne bom; zakaj kar se v nji vidi, vse je „Idealität“, ter popolnoma vredno, imenovano biti „sveti hram“, „hiša božja“. V mojih popotnih zaznamkih stoji o tem svetišču med drugim tako-le zapisano: „Ta cerkev je tako lepa, kot malo takih; ukradel bi jo!“

Skozi Gradec potujočim učiteljem poslednjič svetujem ogledati si tudi sloveči „Joaneum“, to od svitlega nadvojvoda Jovana (ki je bil slovenskemu rodu posebno prijateljsko naklonjen, ter bil tako rekoč „kerstni kum“ našim „Novicam“) l. 1812. vstanovljeno višje izrejališče za umetno gospodarstvo in razširjenje splošnih občekoristnih vednosti. Kdor hoče umeti, kaj pomeni beseda „učni pomočki“, ta naj stopi v Joaneum, ter naj poprosi, da se mu odprejo obširni prostori, prenapolnjeni z neštavnimi znamenitimi stvarmi: zagotovimo ga, da prisiljen bo zdihniti iz dna duše: Slava bodi spominu visokorodnega, plemenito-dušnega gospoda, ki je toliko storil v prid napredka sedanjih rodov in prihodnjih vnukov.

(Prih. dalje.)

Šolsko obzorje.

Iz Bukarešta. Z veseljem prijel sem danes perve četeri liste »Učiteljskega Tovariša« tekočega leta, za kar se g. založniku priserčno zahvaljujem. Šest Slovanov nas je tú, trije Bulgarii, en Slovenec, en Čeh in en Poljak. »Uč. Tov.« je prvi med slovanskimi časopisi v tiho in mirno naše zavetje priromal.

Danes čem naj prvo tukajšnje semenišče, o katerem sem zadnjič le malo omenil, bolj na tanko popisati. To učenistim i dobri odgoji posvečeno mesto, ktero v katoliškem i čudorednem obziru Romanii (Valahiji) lepši prihodnost obeta, odperl je pred dvema letoma prevzvišeni škof nikopoljski i apostolski vikar Romanije, Ignacij Paoli, i že šteje mladi ta vstav 23 nadpolnih mladenčev, raznih narodov jezikov, katerih sercé požlahnuje se v dobri odgoji i katerih um bistrijo izverstni učitelji. — Pod odličnim vodstvom pripravljajo se mladi ti leviti na težaven ali kaj krasen poklic duhovski i misijonarski.